

Cystisk fibros och munhälsa

Anette Carlsson och Pia Dornéus

Ågrenska anordnar vistelser för både barn, ungdomar och vuxna med sällsynta diagnoser. Under dessa dagar träffar deltagarna olika experter inom varje diagnosområde som belyser diagnosen ur sitt perspektiv. Tandvårdspersonal och logopedier från MunH-Center medverkar vid dessa vistelser.

Vid vuxenvistelsen för personer med Cystisk fibros (CF), som genomgått transplantation i november 2014, medverkade tandhygienist Anette Carlsson och tandsköterska Pia Dornéus. De föreläste och samtalade med deltagarna om munhälsans betydelse vid diagnosen CF. Under samtalet framkom det att det är stora skillnader gällande munhälsa före och efter transplantation. Deltagarna upplevde att munhälsoproblemen minskat betydligt efter transplantationen.

Många med CF har på grund av andningssvårigheter och medicinering lätt att bli muntorra, vilket påverkar munhälsan. En del har besvär med reflux (sura uppstötningar), vilket på sikt kan öka risken för emaljskador. Långvarig behandling av antibiotika är sannolikt förklaringen till att barn med CF uppvisar färre hål i sina tänder än man skulle förvänta sig. Vid längre tids antibiotikabehandling är det vanligt med svampinfektion i munnen. Ibland kan man besväras av smärtande blåsor (afte) i munnen. De försvårar munhygien och kan påverka både tal och ätande.

Det är viktigt med regelbundna besök hos tandvården för att behålla god munhälsa. Tänk på att berätta om sjukdomen och de eventuella problem som finns, för att få bästa möjliga vård. Inom folktandvården finns också möjlighet att få behandling på specialistklinik både för barn och vuxna. Man kan begära att bli remitterad via sin tandläkare eller doktor. För information angående tandvårdsstöd gå in på vårdguiden 1177 - se länk: <http://www.1177.se/Regler-och-rattigheter/Tandvardsstod-om-man-har-en-funktionsnedsattning/>

Generell munhygien:

Rekommendation för alla är att borsta tänderna två ggr dagligen med fluortandkräm samt att rengöra mellan tänderna en ggr/dag. Vid ökad kariesrisk rekommenderas förstärkt fluorprofylax. Vid ökad risk för tandköttsinflammation rekommenderas extra noggrann munhygien, tätare besök hos tandhygienist som kan ge goda och praktiska råd.

Muntorrhet:

Saliven är viktig för att kunna tugga och svälja maten och för att skydda tänderna och munnens slemhinnor. Man kan få stora problem till följd av muntorrhet och det medför en ökad risk för att få olika tandsjukdomar. Saliven innehåller viktiga enzymer och spolar rent i munnen. Har man för lågt pH-värde (surhetsgrad i munhålan) under lång tid ökar risken för karies.

Den vanligaste orsaken till muntorrhet är läkemedelsbiverkningar. En annan orsak är munandning.

Anette och Pia gav under föreläsningen förslag på åtgärder och preparat som är bra att känna till vid olika munproblem och de har gjort en lista på de vanligaste. De flesta produkter finns att köpa på apotek eller via webshop: www.apotea.se eller www.tandapoteket.se

Tandhygienist Anette Carlsson och tandsköterska Pia Dornéus

Foto: Privat

Åtgärder vid muntorrhet:

- Noggrann munhygien
- Dricka vatten när man är törstig
- Använda smörjande preparat
- Använda salivstimulerande medel
- Tillföra fluorpreparat
- Förslag på preparat:
- Rapsolja
- Proxident munspray, smörjande/salivstimulerande
- Proxident munfuktgel, mild pepparmint/ utan smak
- Proxident muntork, smörjande/salivstimulerande
- Zenduim Saliva gel
- Gum Hydral munfuktgel/spray
- Salivstimulerande tablett
- Fluortandkräm med extra hög fluorhalt/fluorgel - individuell rekommendation från tandvårdspersonal
- Fluorsköljning, Flux 0,2 %, receptfri/Dentan 0,2 %, recept
- Fluortabletter, att suga på- individuell rekommendation från tandvårdspersonal
- Fluortuggummi -individuell rekommendation från tandvårdspersonal

Åtgärder vid sura uppstötningar:

- Inte borsta tänderna direkt efteråt
- Skölja munnen regelbundet med vatten
- Tillföra fluor
- Åtgärder vid svampinfektion:
- Skölja med Vichyvatten
- Antimycotika - individuell rekommendation från tandläkare/läkare

Åtgärder vid blåsor:

- Gengigel, ger en skyddande hinna
- Lidocainsalva, bedövar (recept)
- Xylocainspray, bedövar (recept)
- Åtgärder vid dålig andedräkt:
- SB 12 munskölj med fluor
- SB 12 tuggummi

Du kan få 600 kronor per halvår i tandvårdsbidrag om du har CF

Tandvårdsbidraget ska användas till förebyggande tandvård.

Så här gör du:

1. Be din läkare om ett läkarintyg på att du har cystisk fibros.
2. Ta med intyget till din tandläkare eller tandhygienist.
3. Tandläkaren eller tandhygienisten administrerar ansökan, dokumenterar och sparar ditt läkarintyg till nästa gång. Du säger att du vill använda ditt särskilda tandvårdsbidrag för att betala en del av kostnaderna för behandlingen.
4. När du ska betala för ditt besök dras det särskilda tandvårdsbidraget av från kostnaden för din behandling. Läkarintyget sparas och behöver inte förnyas. ■

Mun-H-Center är ett nationellt orofacialt (mun/ansikte) kunskapscenter och ligger i anslutning till Ågrenska på Lilla Amundön. Mun-H-Centers uppdrag är att samla, dokumentera och utveckla kunskapen om munhälsa och munmotorik hos barn, ungdomar och vuxna med sällsynta diagnoser. Kunskapen sprids för att bidra till ett bättre omhändertagande och en högre livskvalitet för de berörda patientgrupperna och deras anhöriga. Mun-H-Center är dessutom ett nationellt resurscenter för orofaciala hjälpmedel. För mer information och kontakt gå in på hemsidan www.mun-h-center.se Mun-H-Centers app finns att ladda ner kostnadsfritt för alla smartphones; sök på mhc.